

3) така вимога закріплюється в позовній заяві, форма і зміст якої визначаються в ст. 119 ЦПК України;

4) зазначена вимога спрямовується на захист порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод та інтересів автора.

Підводячи підсумок, хотілось би зазначити, що позов про захист прав автора є тією вимогою, на підставі якої суд має прийняти рішення про відкриття провадження у цивільній справі з метою захисту порушених, невизнаних чи оспорених прав, свобод та інтересів автора чи відмовити у відкритті такого провадження.

Список використаних джерел

1. Добровольський А. А. Исковая форма защиты права (Основные вопросы учения об иске) / А. А. Добровольський. - М. : МГУ, 1965. - 109 с.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 13. - Ст. 64.
3. Зейдер Н. Б. Элементы иска в советском гражданском процессе : [учеб. пособие] / Н. Б. Зейдер. - Саратов : Изд-во ин-та государства и права, 1989. - 152 с.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Цивільний процесуальний кодекс України : станом на 1 січ. 2012 р. - Х. : Одиссей, 2012. - 184 с. - (Закони України).
6. Штефан О. Позов у справах які виникають з авторських правовідносин / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2014. - № 3. - С. 12-25.
7. Щеглов В. Н. Иск о судебной защите гражданского права : лекции для студентов / В. Н. Щеглов. - Томск : Красное знамя, 1987. - 221 с.
8. Ярков В. В. Гражданский процесс : [учеб.] / В. В. Ярков. - 5 изд., перераб. и доп. - М. : Волтерс Клувер, 2004. - 720 с.

Корчинський В.О., кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін
факультету №2 НАВС

Окремі проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі

Із проголошенням незалежності Україна стала на шлях демократичних реформ. Права і свободи людини і громадянина, на нашу думку, є надбанням винятково демократичного суспільства. Засуджені, незалежно від тяжкості скоєного злочину та виду кримінального покарання володіють всіма конституційними правами, як і законслухняні громадяни за виключенням тих правообмежень, які випливають з різновиду призначеного їм кримінального покарання. Не викликає жодного сумніву той факт, що найбільшою

трансформації, в частині правообмежень, зазнають саме засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі. Адже в процесі відбування цього виду покарання порушуються такі конституційні гарантії, як право вільного пересування, та спілкування, свобода і особиста недоторканність, соціально- економічні права, досягнення кінцевої мети - виправлення. Так як показала практика, запровадження довічного позбавлення волі викликало низку серйозних проблем. Рішення про його введення було прийняте без відповідної теоретичної підготовки, належного правового оформлення та створення необхідної для виконання цього покарання матеріальної бази.

Майже одразу після введення в 1998 році мораторію на смертну кару та її подальша заміна на довічне позбавлення волі, стало зрозумілим, для утримання таких засуджених не створені умови. Не була обрана чітка та зрозуміла стратегія стосовно того, як саме буде виконуватись довічне позбавлення волі. Тому законодавчо на той час були закріплені максимальні заходи безпеки та ізоляції, визначені суворі умови тримання тощо. Як відомо на засуджених до довічного позбавлення волі поширюються права і обов'язки засуджених до позбавлення волі відповідно до ст. 151 КВК України, але фактично вони мали право лише на два короткострокових побачення, та одержувати протягом року дві посилки (передачі) і дві бандеролі, їм були заборонені тривалі побачення з близькими родичами. В усіх випадках виходу з камер до них застосовувалися наручники, переміщення здійснювалося при обов'язковій присутності кінолога зі службовою собакою. Навіть жінки, засуджені до довічного позбавлення волі, утримувалися в приміщеннях камерного типу.

Однією із важливих проблем яка особливо стала турбувати наукових і практичних працівників є те, що на відміну від усіх інших видів покарання, довічне позбавлення волі має характерну тільки йому властивість-постійне збільшення кількості засуджених. Так, якщо на початок 2001 року загальна кількість засуджених становила 730 осіб, то станом на 1 грудня 2015 року - 1534 особи. Україна займає друге місце в Європі за кількістю засуджених, що відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі. Щороку українські суди виносять 80-90 вироків щодо застосування цього виду покарання. Окрім того, Україна є єдиною серед колишніх радянських республік, де довічне позбавлення волі застосовується до жінок. Таке становище вимагає пошуку нових форм виконання цього покарання запровадження прогресивної системи та розгляду можливості умовно дострокового звільнення засуджених до довічного позбавлення волі відповідно до Європейських стандартів.

В Україні з часу введення довічного позбавлення волі в науковому плані присвячена незначна кількість робіт, було захищено дві дисертації Л.О. Мостепанюк, 2005 рік, в якій розглядалися питання кримінально-правового аспекту, та Т.В. Дуонової, 2013 рік, розглядався процес виконання відбування цього покарання. Як зазначає Є.Ю. Бараш проблема довічного позбавлення волі, будучи однією з найбільш гострих проблем науки кримінального та кримінально-виконавчого права, виявляється однією з найменш розроблених у сучасній юриспруденції²

За останні десять років до кримінально-виконавчого кодексу України внесено ряд змін і доповнень які суттєво змінили порядок виконання відбування покарання у виді довічного позбавлення волі, а значить розширені права засуджених. Так: знято обмеження на кількість передач та посилок (бандеролей); збільшено кількість короткострокових побачень (один раз на місяць) та надано право на тривале побачення з близькими родичами (один раз на три місяці); впроваджена прогресивна система відбування покарання у виді довічного позбавлення волі, доповнено ст.

151¹ «Зміна умов тримання засуджених до довічного позбавлення волі»; надано дозвіл після фактичного відбуття (спочатку) 15 років а з 2014 року - 5 років строку покарання на переведення засуджених з приміщень камерного типу в яких тримаються дві особи до багатомісних камер, на участь у групових заходах освітнього, культурно-масового та фізкультурно-оздоровчого характеру; окремо визначені особливості відбування та виконання покарання жінками, засудженими до покарання у виді довічного позбавлення волі; забезпечено право засуджених на освіту (зокрема, для засуджених, які не мають загальної середньої освіти, у виправних колоніях утворюються консультативні пункти.

Враховуючи вищезазначене не зовсім зрозумілим залишається питання щодо строку, після відбуття якого засудженому на довічне позбавлення волі дозволяється звернутись до Президента України з клопотанням про помилування. Так, Указом президента України від 12 квітня 2000 року № 588/2000 засуджений на довічне позбавлення волі мав право подати клопотання про помилування після фактичного відбуття не менш як п'ятнадцять років призначеного покарання, а починаючи з 19 липня 2005 року Указом президента України № 1118/2005 цей строк складає не менш як двадцять років, що підтверджує ч.7 ст.151 чинного кримінально-виконавчого кодексу України. Погіршення в даному випадку правового положення засудженого на нашу думку не відповідає міжнародним стандартам. Вважаємо за доцільне внести зміни до ч.7 ст. 151 КВК України, положення про порядок застосування помилування в Україні в яких передбачити порядок подачі клопотання про помилування засудженими до довічного позбавлення волі після відбуття ними не менш 15 років призначеного покарання.

Таким чином можна зробити висновок, що кримінально-виконавче законодавство та практика його застосування упродовж останнього десятиліття в цілому змінювалися у бік гуманізації умов та порядку відбування покарань у виді довічного позбавлення волі. Тому можливість умовно-дострокового звільнення є перспективним продовженням розширення прогресивної системи відбування покарання для засуджених на довічне позбавлення волі.

Базуючись на нормативних приписах кримінального закону, відповідно до яких довічне позбавлення волі не застосовується до певної категорії осіб, вважаємо за доцільне, передбачити в КК та КВК України підстави звільнення від відбування довічного позбавлення волі або заміни його позбавлення волі на певний строк у зв'язку із досягненням особою 65-річного віку. Виникає питання, щодо відбування покарання засудженими жінками. Сьогодні в Україні довічне покарання відбуває лише 24 жінки і їх число не збільшується вже

протягом тривалого часу. При цьому держава витрачає значні кошти на їх тримання.

З метою створення додаткових гарантій захисту прав жінок при визначенні виду і розміру кримінальної відповідальності необхідно передбачити зміни до частини другої ст.64 КК України які покликані виключити можливість призначення найсуворішого виду покарання, як довічне позбавлення волі, жінкам, що вчинили кримінальні правопорушення.

В науковій літературі неодноразово зверталась увага на доцільність передбачення можливості до умовно-дострокового звільнення або заміни невідбутої частини строку покарання більш м'яким, засуджених які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі. Натомість відсутність в статтях 81 та 82 КК України вказівки на застосування цього виду звільнення до засуджених на довічне позбавлення волі не відповідає меті покарання-виправлення, що порушує на нашу думку, його право на зміну умов відбування покарання, залежно від його поведінки.

Рішення про те, чи представляє засуджений на довічне позбавлення волі загрозу для суспільства, має бути максимально обґрунтованим. Тому головним при визначенні доцільності звільнення від довічного позбавлення волі є розробка виваженої, справедливої та гуманної процедури, що дозволить оцінити готовність того чи іншого довічно ув'язненого до виходу на свободу. Але в будь-якому випадку при цьому повинна враховуватись думка родичів які стали жертвами, вчиненого засудженим злочину. На нашу думку запровадження прогресивної системи та застосування умовно-дострокового звільнення до засуджених на довічне позбавлення волі підтверджується наступними висновками:

1. Очевидно, що довічне позбавлення волі сьогодні відбувається у тих же установах, що й позбавлення волі на певний строк.

2. Покарання у виді довічного позбавлення волі характеризується тими ж цілями, що й покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

3. Характеристика засуджених до довічного позбавлення волі дає змогу показати, що цій категорії засуджених характерні майже ті ж самі риси, що притаманні переважній більшості злочинців взагалі, а тому видаються передчасними науково необґрунтовані висновки про абсолютну відмінність цих злочинців і їх виключну суспільну небезпеку.

4. Соціологічні дослідження показують, що процент рецидиву серед таких осіб набагато нижчий від осіб, що були умовно-достроково звільнені від відбування покарання у виді строкового тюремного ув'язнення. Так, у спільному звіті Генерального інспекторату служби пробачії та Генерального інспекторату тюрем Великої Британії 2013 р., указується, що лише 6% «довічників» знову вчиняють злочини після дострокового звільнення порівняно з 46,9% звичайних засуджених.

Світова практика застосування кримінальних покарань однозначно довела, що посилення покарання не впливає на рівень злочинності та в цілому не виконує превентивної функції. Тому, з точки зору боротьби зі злочинністю, довічне позбавлення волі не є абсолютно ефективною мірою покарання. У

зв'язку з цим держава повинна шукати способи соціалізації своїх громадян, які вчиняють злочини, а не обмежуватись виключно їх ізоляцією.

Таким чином загальні підходи гуманізації довічного позбавлення волі, на нашу думку є позитивними, але такими що потребують корекції щодо удосконалення прогресивної системи засуджених до довічного позбавлення волі та їх соціалізації.

Список використаних джерел

1. Кримінально-виконавчий кодекс України, чинне законодавство із змінами та доповненнями на 11 червня 2015 року: (офіц. текст-К.: Алерта. 2015.-82).
2. Бараш С.Ю. Загальні тенденції гуманізації та перспективи пенітенціарної пробації щодо довічного позбавлення волі // Вісник Асоціації кримінального права України. - 2015 - № 1 (4).
3. Дуюнова Т.В. Виконання покарання у виді довічного позбавлення волі / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. - Харків. - 2013. - 18 с.

Плугатир М.В., кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного права і процесу НАВС

Удосконалення механізму юридичної відповідальності за правопорушення у сфері обігу підакцизних товарів

Останнім часом має місце значна кількість правопорушень, пов'язаних із незаконним виготовленням, зберіганням, реалізацією та переміщенням через митний кордон України підакцизних товарів: тютюнових виробів, алкогольних напоїв, паливно-мастильних матеріалів тощо. Зазначене також підтверджується й обсягами вилучених товарів цієї групи з незаконного обігу як в середині країни, так і при спробах їх незаконного ввезення (вивезення) до або з території країни. Вказане вимагає посилення адміністративної відповідальності та внесення відповідних змін і доповнень до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП). Зокрема, пропонується:

1) Внести зміни до ст. 156 КУпАП, якою встановлюється адміністративна відповідальність за порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами. Пропонується у ч. 1 ст. 156 КУпАП виключити слова «включаючи імпорт або експорт» та «або без марок акцизного збору чи з підробленими марками цього збору». Виключення вказаних положень усуне конкуренцію між зазначеною статтею КУпАП та статтями Глави 68 Розділу XVIII «Порушення митних правил та відповідальність за них», оскільки легальний імпорт або експорт підакцизних товарів без відповідних марок або з підробленими марками акцизного податку неможливий, а тому,